

נר לשולחן שבת

פרשת יתרו

גליון 637-תשע"ט

לע"נ ר' שמעון
ב"ר אליהו פלס ז"ל
גלב"ע כ"א שבט תשס"ח

ומיש לאיש

"ואשא אתכם על כנפי נשרים". (י"ט)

בדבר אשר זדו. מתי הגיע יתרו לדרגה של הכרה מוחלטת בה, לומר כי גדול ה' מכל האלוהים? רק לאחר שמשוה סיפר לו על כל הניסים, ונוכה שהמצרים נענשו בדבר אשר זדו עליהם - בקדירה שבשילובו בה נתבשלו. היינו שמידת הדין פגעה בהם מידה כנגד מידה! ("צניף מלוכה")

מידה כנגד מידה - לטובה ולרעה

בעשור לחודש השביעי, בשש שעות ביום, בשעה שכל המן אשר ירד בבוקר ונותר כבר נמס ואינו, ארע פלא גדול, ירד שנית מן! לכבוד מי ירד? לכבוד יתרו! כאשר בא יתרו מן כנגד כל ישראל בשבילו, שנאמר "לחם אבירים אכל איש". במה זכה יתרו לכבוד הזה? בזכות שאמר לבנותיו לקרוא למשה לאכול לחם.

(מדרש חדש עה"ת הובא ב"תורה שלמה", מדרש תהלים)

ידועים דברי המדרש אודות הצפרדע אחת שהיכו בה המצרים ויצאו ממנה רבבות. ותמוה, הלא אתם פוגעים בעצמכם, זה לא הגיוני, אתם רואים שיוצאים עוד ועוד צפרדעים, תעצרו, מילא בתחילה היכיתם במרץ, אבל כשרואים לאן זה מוביל, תפסיקו?! יש לתרץ זאת על פי הכלל "מידה כנגד מידה!" המצרים עינו את ישראל כדי שלא יפרו וירבו. והנה נגד הטבע, למרבה הפלא "כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ". אם כן, למה אתם ממשיכים לענות את ישראל?! הלא רואים אתם מה זה עושה?! אלא עשו זאת כי הם באמת רצו לענות את ישראל.

מידה כנגד מידה, הביא ה' עליהם מכה זו, צפרדע גדולה. הם מנסים למעט אותה וקורה ההיפך. כאשר יענו אותה, כן תרבה ותפרוץ!

(נר" מיידי הרה"ג א' - זו דוגמא אחת מני רבות, שהרי כאמור כל עונשי המצרים הגיעו בדרך הזו)

מעשה באדם שהיה מוכר לכמרים תכשיטים לבית התפלות. כשמת, היה יום שמביאים צלמים שלהם, והביאום הערלים כנגד מיטתו. אמרו: 'מידה במידה נעשה לו!'

(ספר חסידים)

ידוע ומפורסם המשל שרש"י מביא - הנשר כשבא להעביר גוזליו ממקום למקום, אינו נוטלם ברגליו כשאר עופות, שיראים מן הנשר, שהוא מגביה לעוף ופורח עליהם, אבל הנשר ירא רק מן החץ, לפיכך נושאן על כנפיו, ואמר, מוטב שיכנס החץ בי ולא בבני, אף הקב"ה נשא את ישראל על כנפי נשרים, כשמצרים השיגום על הים, היו יורים בהם חיצים ובליסטראות, מיד "ויסע מלאך האלקים ... ויבא בין מחנה מצרים".

אלא שיש לשאול שאלה פשוטה, איך מתחילה גוזלו של הנשר עולה על כנפי הנשר, הרי הנשר עצמו אינו יכול לעשות זאת?

הגאון רבי שמשון רפאל הירש עונה על כך תשובה עוצמתית: כדי לעלות על כנפי הנשר, הגוזל הרך והחלש חייב לקפוץ. הוא חייב לאגור את מלוא כוחו ולעשות את הכמעט בלתי אפשרי, לקפוץ. אכן, אחרי שהוא עולה על כנפי הנשר הוא יכול לעוף ולהתרומם למקומות ולדרגות שלעולם לא חשב עליהם, מכל מקום הצעד הראשון תלוי בו.

אף אנו כאשר עומדת מולנו משימה קשה ואנחנו זקוקים לסייעתא דשמיא, עלינו לדעת כי הקפיצה הראשונה עם כל הקושי וחוסר הבטחון - היא תלויה אך ורק בנו!

(האזינו ל"ב י"א)

"ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר ... (י"ג)

לכאורה הסדר צריך להיות הפוך: קודם ה' צריך לקרוא למשה אליו ורק לאחר מכן צריך משה לעלות להר?

אמר המהר"ל, שמכאן יש ללמוד את הסדר הנכון בתורה ועבודה: קודם על האדם להיות 'מבקש חכמה' ומשתוקק אליה על ידי עשיית מאמץ קטן מצידו - מה שמעניק לו את השייכות לתואר 'חכם', אז באה ההשפעה האלוקית, בבחינת "היב חכמה לחכמים".

(לעבדך באמת" פ' יתרו)

פראג - כבר זה יותר משנתיים הוכרז באיסור בית דין על המנעלים ושאר הבגדים הצבועים, רק הקהל חידשו בהם, שאותם שכבר נעשו בהיתר לפני הגזירה ישארו בהיתרם...

עתה עבר זמן רב, ובוודאי לא נשאר זכר מן הראשונים... וכמה הולכים במה שנעשה אחרי ההכרזה, ואינם רוצים ללכת במנעלים פשוטים, ועוברים על גזירת בית הדין, הנה הקב"ה משלם מידה כנגד מידה, ובעוונותינו מתים הילדים, והוריהם צריכים ללכת יחפים שבעה ימים!'

(דרושי הצ"ח)

"ולבני קטורה נתן אברהם מתנות" - לא הכל ירד לטמיון, מכל בני מדין ניצלה נפש חתן מדין, שזכר בכל עובדה זרה, עתה חור הבר, נר אמת לחי אביו הראשון, הראשון למגיירים. (ס"ה)

פרשת יתרו - שמעתי ממהר"ר שלום מנוישטט שמלמד אחד ושמו צינקל, שאל אותו על מה שפירש רש"י (י"ח) "וישאלו איש לרעהו לשלום", איני יודע מי השתחוה למי? כשהוא אומר "איש לרעהו", מי הקרוי "איש", זה משה, שנאמר "והאיש משה".

שאל המלמד: אדרבה, תאמר שהוא יתרו, הנקרא 'איש', כפי שמוזב בפרשת שמות "ויאל משה לשבת את האיש". השיבו מהר"ש מנוישטט, שזה רש"י אינו צריך להוכיח שהיה יתרו, הרי פשוט מאחר שבא מן הדרך הם קידמוהו בשלום, כמו שדרך העולם לברך בשלום למי שבא מן הדרך. אלא רש"י בא ללמדנו שמה שהוא זה שנתן לו שלום ולא אהרן, או נדב ואביהוא, וזה לומדים ממה שכתוב אצל משה 'איש'.

(הלכות ומנהגי מהר"ש - תפ"ו)

מאיש לאיש - חידה: היכן נמצא האיש חסר האות א'...? אצל משה נאמר "ויקבר אותו בגי' חסר א' ללמדנו, שלא ידע איש את קבורתו. ואפילו משה לא ידע, כי גם משה נקרא איש, אלא רק יחידו של עולם יודע מקומו.
(בעה"ט וזאת הברכה ל"ד ג)

האותיות החסרות

בעשרת הדברות הראשונות אין את האות ט', הואיל וסופן להשתבר, וכדברי רב אשי: חס ושלום פסקה טובה מישראל, א"ר יהושע הרואה ט' בחלומו, סימן יפה לו, שהפעם הראשונה שהאות ט' כתובה בתורה היא המילה טוב - "כי טוב". (ב"ק נה)

בברכת יהודה יש את כל האותיות חוץ מהאות ז', והטעם, לפי שמלכות יהודה אין עיקר נצחונם בכלי זיין כשאר האומות, כי החרב ירושה לעשו... (רבינו בחיי בראשית מ"ט י"ג)

בפרשת ביכורים אין את האות ס', וכתב בעה"ט: טנא בגימטריא ס' רמז לביכורים, שהם אחד משישים ולכן נעלמה ס'. (דברים כ"ד ד)

עד הפסוק "ויסגר בשר תחתנה" לא כתובה האות ס', כיון שנבראה חוה נברא שטן עמה. (ב"ר י"ז ו - "מתנות כהונה")

בברכת המזון חסרה האות ה'. כתב ה"באר היטב": לרמז שכל מי שבירך ברכת המזון בכונה אין שולט בו לא אף ולא קצף... ומזונותיו מצויים לו ברווח ובכבוד כל ימיו... (או"ח קפ"א א)

אין בפרשת המנוחה את ס', וכן במעשה בראשית, לומר כי במקום נר אין שטן ואין מזיק, ובזכות "נר מצוה ותורה אור" סותם פיו של שטן מלהסטיין. (בעל הטורים כ"ה ל"א)

שמעתי בשם רבי אליעזר שאין את האות ז' ב"ויהי נועם", לפי ששבע שבתות בשנה לא אומרים אותו, לכן כאשר חל פורים במוצאי שבת אומרים "ויהי נועם". (מהר"ל מנהגים הל' פורים)

אנכי ה' אלקיך ... וכל אשר לרעך" = כנגד תרי"ג מצוות!

מנין אותיות של עשרת הדברות בפרשת יתרו הוא שש מאות עשרים. בהם שבע אותיות יתירות: כנגד שבע מצוות בני נח. כנגד שבע קולות, שניתנה בהן תורה. כנגד שבע מצוות דרבנן. נגד 'עמודיה הצבה שבעה'. (מדרש החפץ והביאור, שו"ת הרדב"ז ח"ג תקמ"ט, רס"ג אזהרות ועוד)

האותיות החסרות...

מעשה שארע לפני מספר שנים בבני ברק. משפחה שארע אצלם דבר משונה מאד. יותר מדי פעמים היו נשברים כלים בביתם... בתחילה היה אפשר להסביר זאת במקרה, בחוסר זהירות וכדומה, אך אט אט החלו לחשוש, מה קורה, מה הסיבה?! בפעם ההיא בה הוגדשה הסאה, כאשר הניחו כוסות על מגש יקר והוא התפוצץ בידיים, השכילו להבין כי יש פה משהו...

הלכו לאדמו"ר מביאלה. אמר להם שיבדקו מזוזות. בדקו ומצאו שיש בעיה על הל' וך, נכנסו אחת לשניה. גם היתה חסרה האות כ' ב'אלוקיכם' - יחד עולה אותיות 'כלי'! (נר לשולחן שבת"ה מהרה"ג ז"ט)

סיפר לי ידידי, הרה"ח רבי ב"מ: "יהודי הביא לנו למכון מזוזות לבדיקה. עודו שעתים אני חוזר, זה דחוף' - אמר והלך. בדקתי והנה במזוזה של חדר ההורים נמצאה טעות: במקום "על לבבך" היה כתוב 'לבך'. הבנתי כבר מה ארע...

כשחזר היהודי, שאלתיו: 'האם לבעל המזוזות יש בעיות בלב?' הלה החוויר ושאל: "מהיכן אתם יודעים?! המזוזות הללו הן של שכני, הוא שוכב בטיפול נמרץ אחרי ארוע לב ובני משפחתו ביקשו ממני לקחת את המזוזות לבדיקה..." (נר לשולחן שבת"ה)

השבת חל יום הזכרון לגאון החסיד רבי שמאי גינזבורג, בעל "אמרי שמאי", משב"ק ה"אמרי אמת", מופלא היה בהתמדתו, חכמתו ומידותיו ערכים רבים לימדה בחייה אשתו, הרבנית מרים, אך לימוד מאלף הוא פרק פטירתה: צדקנית זו ביובל שנות נישואיה ומתוך רצונה לעמוד לימין בעלה הגאון רבי שמאי לסייעו שיהא מונח בתורה

בלא הפרעה כלל. כמעט לא יצאה מפתח ביתה למטרות עונג, שמא יחסר לבעלה דבר באותה שעה ותפסד דקה מזמנו היקר. אחת עשרה שנים קודם פטירתה חשה מועקה בליבה והובילה לבית החולים. הרופא דרש לערוך צינתור, אולם היא נמנעה מטיפול זה וביקשה לחזור לביתה. ובמשך כל אותן שנים המשיכה במגוון תפקידיה אשר רק הלכו והתרבו. כשנחלש רבי שמאי בימים האחרונים לחייו, חשו הכל כי "בזכותה הוא חי".

מיד אחר פטירתו שוב חשה בליבה. הפעם ניאותה לעבור צינתור. הממצאים הראו סתימה של תשעים ושמונה אחוזים בעורק הראשי של הלב. הרופאים לא יכלו לכלוא את פליאתם. סתימה כזו היא תהליך של שנים. מיאנו להאמין לדברי המשפחה כי רק לפני שבוע שימשה את בעלה בכל צרכיו.

הרבנית מרים לא התאוששה ממצב ליבה. כל כך חמור היה מצבה, שמיד איבדה את הכרתה, וכשבעה שבועות אחרי פטירת בעלה הגדול נלקחה לבית עולמה! בחייהם ובמותם לא נפרדו!

נתקיימה ברבי שמאי וברעייתו הברכה של הארון שהיה נושא את נושאו. פטירתה הסמוכה לפטירתו העידה כי הזכות שלה בהחזקת תורתו - היא שעמדה לה להאריך ימים!

ולא רק ברבנית מרים פעלה סגולה זו, אלא בכל אותם החושבים כי הם מטריחים עצמם למען התורה: כל אלו הדואגים, כיצד אצליח לפרנס את משפחתי? חתונות ילדינו מהיכן?

חשוב כי ידעו: כי את הארון אין צורך לשאת! אין נושאין את התורה, היא נישאת מאליה. לא רק בני לוי ולא רק בדור המדבר, אלא בכל עת ובכל דור, יהודי אשר נרתם לעסוק בתורה, זוכה לנס "נושא את נושאו" (הגאון החסיד - "אדמו"רי גור כינוהו "ספר תורה מהלך!")

"כה תאמר לבית יעקב - אלו הנשים, ותגיד לבני ישראל - האנשים".

ערב שבת עמדו ישראל בהר סיני, ערוכים האנשים לבד והנשים לבד. אמר הקב"ה למשה: 'לך אמור לבנות ישראל, אם רוצות הן לקבל את התורה, שדרכם של אנשים שהולכים אחר דעתן של נשים. (פרד"א מ"ט) הנשים קיבלו התורה תחילה, שנאמר "כה תאמר לבית יעקב". (תנחומא)

תירוצים רבים נכתבו מדוע הקדים נשים לגברים: לפי שהן מגדלות בניהם לתלמוד תורה. שהאישה היא סיבה לתורה, שיכולה למשוך את בנה לבית המדרש. שהרי בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ממצרים. שהן מזדרזות למצוות ----- בשביל שחלק כבוד זה לנשים להקדימן תחילה, לא הסכימו לתת תכשיטיהן לעגל הזהב.

מי יגלה עפר מעיני רבינו משה מנרבונו, שהיה רגיל לדרוש שבזכותה של לאה זכו הנשים ראשונות לדיבור! שהיתה לאה נותנת על לבה טבלה של זהב, בה חקוק "תורה ציוה ..." ובה היתה הוגה יומם ולילה, לכן עיניה היו רכות מזהרורות של זהב. (רבי יעקב מאור לראש - בעלי התוס')

שיחתו של הגה"צ רבי חיים פרידלנדר: "אשתו הצדקת של מורי ורבי, מרן הרב דסלר היתה בת גדולים. אישה גדולה ביראת שמים ובצדקות. לא החסירה תפילה אחת מדי יום ביומו. אבל, אף אחד לא ראה אותה מעולם להתפלל. היא התפללה, אבל ידעה להצניע את עבודתה ה' שלה!

אנו רואים שהיום צריכים לדבר על הענינים הללו. נשים, בנות מתפללות לפעמים במקומות פומביים בצורה בולטת. אכן גם את ה"יראת שמים" צריך להצניע. ככל שהיראת שמים יותר גדולה, היא צריכה להיות יותר פנימית, יותר צנועה ולא גלויה לעיני כל!" (שפתי חיים" מידות ח"ב תקע"ה)

סיפרה בתו של הגה"צ רבי יצחק זילבר: "כשהייתי קטנה גרנו בצפיפות רבה בדירת שני חדרים. פעם רציתי להתפלל ונעמדתי בסלון. היה בו יותר מקום מאשר בחדר השינה בו בכלל לא היה היכן לעמוד והיה שם מואר וחם יותר...

זה לא מצא חן בעיני אבא: "זה לא יפה. כל מי שיבוא - יראה אותך!" כך הוא אמר. "אם את רוצה להתפלל - אל תעשי את זה לראווה, שכולם יראו. התפילה צריכה להאמר בצניעות. עמוק, בפנים, רק בינך לבין קונך!" (הבת מרת חוה קופרמן - "אחד מל"ו")